

Del 2

Kalvehaveområdet i sammenhæng
- kvarterer, byrum og forbindelser

Kalvehaveområdet i sammenhæng

Kalvehaveområdet i foreliggende Kulturarvsscreening er det område som i realiteten omfatter en gruppe mindre selvstændige byområder, landsby, fiskerleje og havn, - geografisk adskilt, men knyttet sammen af infrastruktur, fælles institutioner, forretninger og kirke.

Afgrænsningen er foretaget som grundlag for en afvejning de forskellige muligheder der byder sig til i området, i forhold til en samlet set forventet befolkningsprognose med en reduktion af befolkningstallet på op til 16-17 %.

Kalvehaveområdet er overordnet beskrevet i screeningens del I, der primært beskriver byområdernes relation til det omkringliggende landskab, og i forhold til øvrige lokalområder i omegnen.

De her beskrevne enkelte byområder er indbyrdes væsentlig forskellige, og byder også inden for de enkelte byområder på kvarterer af stor forskellighed og oprindelse og alder. Et overblik over den historiske udvikling fremgår af tidslinjen vist i screeningens del I.

Kalvehaveområdet kan overordnet opdeles i hovedområderne :

1. **Gl. Kalvehave** – fiskerlejet og den bagvedliggende landsby
2. **Viemose** – landsbygaden langs (den tidligere) hovedvej mod nord
3. **Kalvehave** – overfartsstedet til Møn

1.

2.

3.

Lokalområder ved Kalvehave : 1. Gl. Kalvehave , 2. Viemose, 3. Kalvehave

Landskab, kyst og terræn, nærhed og udsyn

En fællesnævner for disse spredte bydannelser i området er, at der intet steds er mere end nogle minutters gang til det åbne land eller kyst, og kan i sin helhed i vidt omfang betragtes som bosætninger i det åbne land.

Lægges hertil et tydeligt stigende terræn væk fra kysten, særligt i Gl. Kalvehave og dele af kalvehave, er en stor del af områdets bosætning begunstiget med havudsigt eller udsigt over landskabet.

Særligt kyst og skov er af høj natur, -og rekreativ og æstetisk værdi.

Byerne i landskabet

Bydannelserne i hele området har helt frem til omkring 1950 primært været begrænset til mindre bebyggelser ved havnene i Gl. Kalvehave og Kalvehave, og vejkanterbebyggelser langs Bygaden, Viemose Gade og Kalvehave Havnevej, men med væsentlig forskellig karakter :

- Bygaden har været (og er) et lukket landsbysamfund i tilknytning til et fiskerleje,
- hvor Viemose Gade og Kalvehave Havnevej / (Ny Vordingborgvej) var de gennemfartsveje der forbandt overfarten til Møn med byerne mod Præstø i nord og Vordingborg mod vest.

Kalvehave havns betydning som overfartssted til Møn har over tid været støt stigende, og der kom kro, posthus, told etc. i tilknytning til overfartsstedet, ud over lokalsamfundets dagligvarebutikker. I forlængelse heraf skabte jernbanen fra Vordingborg, der åbnede i 1899 med endestation i Kalvehave, en udvikling nord for havnen langs kysten mod Stege Bugt, med bygning af station og funktionærboliger. Banen lukkede i 1959.

Det er først i årene efter ca. 1950 at der skabes egentlige sammenhængende bykvarterer med udbygning af bagvedliggende villa, - og parcelhuskvarterer.

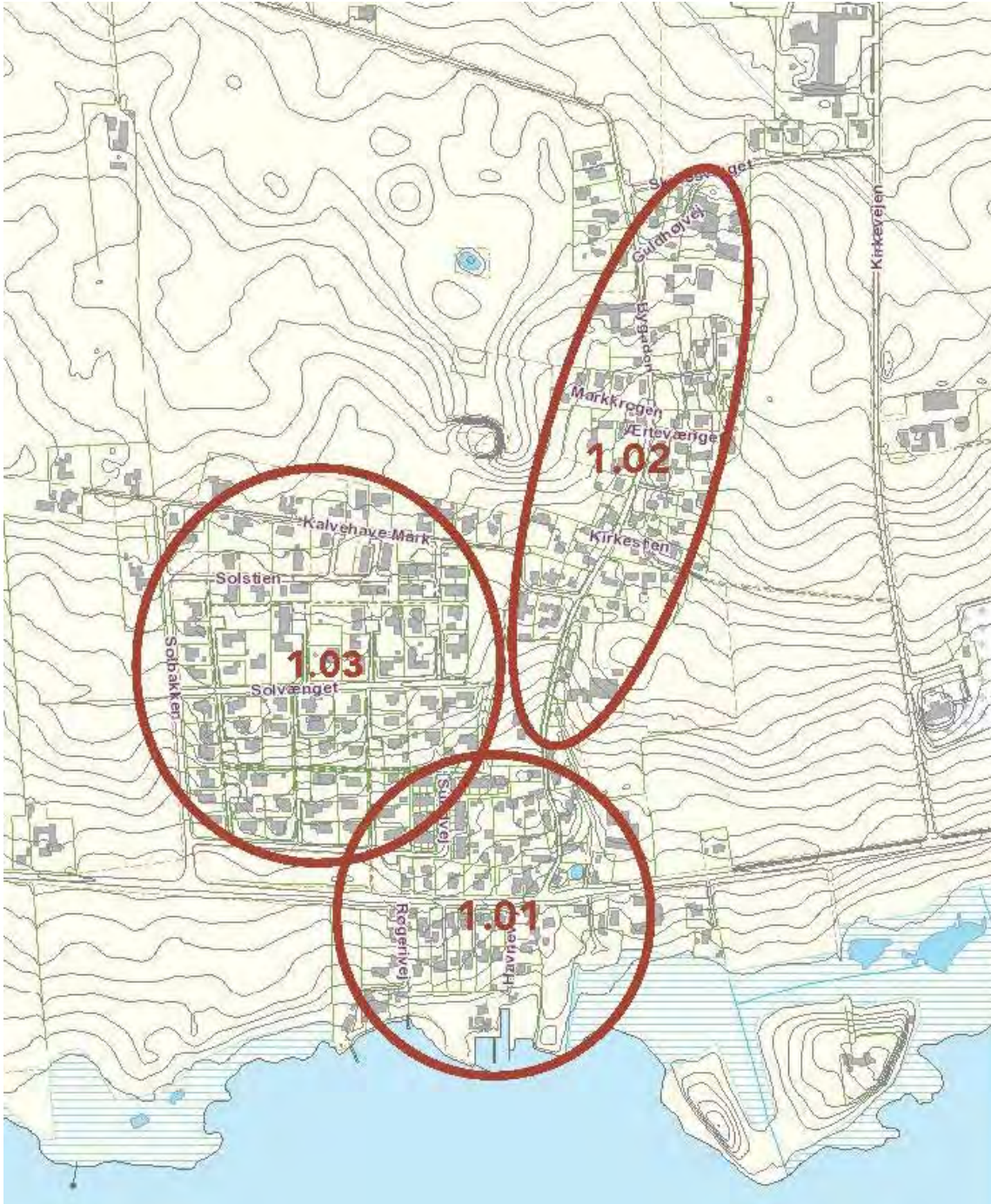

Kalvehaveområdet med dets bebyggelser og jernbanen 1929 – 45

I det følgende er områderne særskilt beskrevet med udgangspunkt i den historiske og strukturelle udvikling der er kendetegnende for de enkelte områder.

1. Gammel Kalvehave

Gammel Kalvehave kan i dag ses som en kobling af tre kvarterer adskilt af, og samlet omkring Ny Vordingborgvej der i dag er den primære forbindelse til omverdenen.

G1. Kalvehave og angivelse af kvartererne

1.01 Gammel Kalvehave med lokalhavn og fiskerleje syd for Ny Vordingborgvej og bebyggelsen omkring Havnevej har været udgangspunkt for den bydannelse der også omfatter den sydlige ende af Bygaden, og bebyggelsen langs Ny Vordingborgvej.

Senere er udbygget med villaer vest for Havnevej med stikveje fra Ny Vordingborgvej mod kysten, og på den anden side af Havnevej mod øst opførtes daværende skole.

1.02 Bygaden nord herfor er et landsbymiljø der har taget udgangspunkt i de gårde langs Bygaden der blev liggende efter udflytningen, iblandet håndværksmestre, landarbejderboliger, fattiggård etc. Senere er tilføjet boliger og enkelte sommerhuse ind imellem, og danner samlet det lidt rodede men også charmerende bybillede vi kender i dag, langs en bugtet, grøn og skrånende Bygade hvor bygninger ligger både tilbagetrukket eller ud til vejkant. Kalvehave Mark og Kirkestien krydser Bygaden og har dannet et mindre knudepunkt i den sydlige ende af Bygaden, og mod nord har et par større gårde ved Guldhøjvej dannet afslutning af byen mod nord.

1.03 Sol-kvarteret vest for Bygaden og nord for Ny Vordingborgvej er et nyere selvstændigt parcelhuskvarter primært udbygget efter 1980. Kvarteret er uden funktionel tilknytning til de øvrige kvarterer, og har primær adgang fra Ny Vordingborgvej. Mod nord afgrænses kvarteret af Kalvehave Mark og den lidt ældre bebyggelse langs denne. Hele området ligger på en skråning der hælder mod kysten, hvorfor en stor del af bebyggelsen er begunstiget med havudsigt hen over den smukke åbne strandeng.

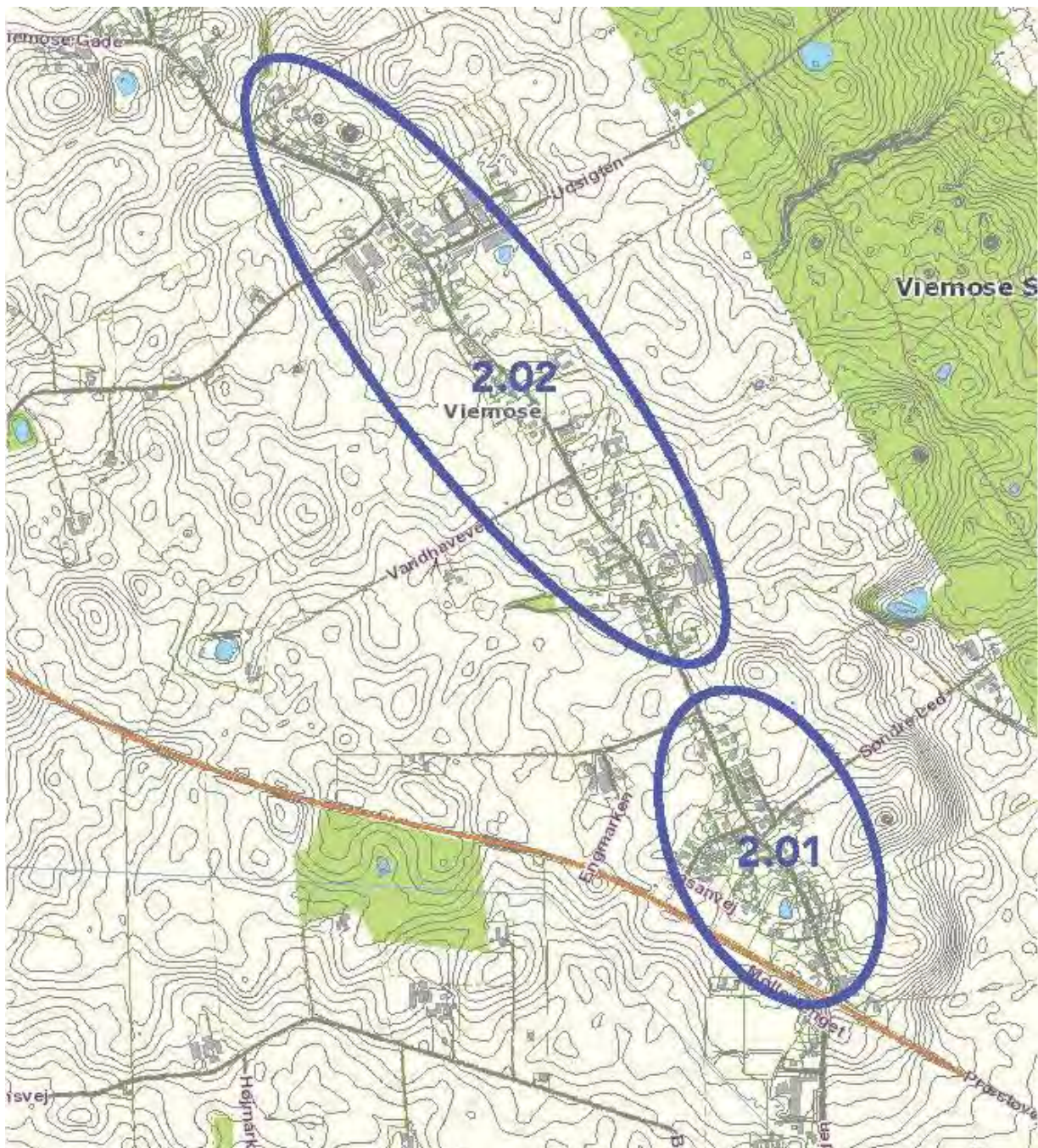
Gl. Kalvehave Havn og Bygaden

2. Viemose

Viemose er opstået som en typisk vejkantby omkring en vigtig vejstrækning mellem havneoverfarten til Møn og de nordligere byer mod Præstø.

Gårde, landarbejderboliger og smedjer m.v. har ligget jævnt fordelt langs strækningen, og er gennem årene udbygget langs vejen med erhverv og villaer til det vi kender i dag, af flere betegnet som Danmarks længste landsby. (Gl. Kalvehave og Viemose kan i dag ses som et nogenlunde ubrudt vejforløb helt op til Balle By.)

Viemose kan beskrives særskilt i et par forskellige områder, således :

Udstrækningen af Viemose og opdeling i områder

2.01 Den sydlige del af Viemose i svinget efter bakken ned til Kalvehave, har oprindeligt fungeret som en selvstændig landsby omkring gadekæret, en stikvej til Viemoseskov, og ligger tættest på Kalvehave, Gl. Kalvehave og ikke mindst Kirken.

Bydelen rummer i dag desuden forsamlingshus, spejderhytte, catering(butik) og en "vingård" (med butik).

Kvarteret er i dag suppleret med en mindre parcelhus sidevej (Fasanvej) ud mod Præstøvej.

2.02 Viemosegade slynger sig videre mod nord, og består i dag primært af villaer og tidligere landarbejderboliger langs vejen og lidt tilbagetrukne gårdanlæg og virksomheder. En mindre stikvej i den sydlige del er basseret på det nu nedlagte jernbanetracé, hvor stationsbygningen står stærkt ombygget.

Viemose Gades forløb kan karakteriseres som skiftende forløb af selvstændige ejendomme i husrækker, og fritliggende ejendomme, med marker imellem helt ud til vejen.

Med den vekslende tæthed er Viemose vanskelig at aflæse som et samlet byforløb.

Længere mod nord hvor Hovvejen og Udsigten munder ud i Viemosegade, ligger enkelte virksomheder (ud over det nu lukkede Proms Kemiske), indtil i 1990'erne med et betydeligt antal arbejdspladser. Byen fremstår her med en større tæthed, der dog ikke sprænger rammen for det gennemgående indtryk af et grønt forløb langs Viemosegade.

Viemoses afslutning mod nord og vest er en klynge huse ved Balle Strandvejs begyndelse, og umiddelbart herefter den fint beliggende mølle på sin bakketop.

Langs Viemose Gade

3. Kalvehave

Kalvehave er i denne Kulturarvsscreening den del af det samlede Kalvehaveområde der i sit udgangspunkt relaterer sig til den bymæssige udvikling der er opstået omkring den trafikale forbindelse til Møn. Først færgefarten, fulgt af broen, og i en periode med en jernbaneforbindelse til Vordingborg. Området kan geografisk betegnes som den bydannelse der har fundet sted syd for Viemoseskoven og afgrænset af kystlinjen.

Kalvehave er som by en nyere bydannelse end landsbyerne Gl. Kalvehave og Viemose, opstået som overfartsted til Møn, der med udvikling af færgefarten med tiden fik status som den vigtigste forbindelse mellem Sjælland og Møn.

I begyndelsen en spredt bebyggelse omkring en landevej (nu Kalvehave Havnevej) på det sidste stykke frem til færgelejet.

Som færgelejets betydning tog til, etableredes institutioner til servicering af de rejsende, - kro, færgegård, posthus, told, etc. Senere kom jernbanen til med station og funktionærboliger, en markant udvikling af byen som trafikknudepunkt, senere nedlagt i 1959.

Frem til færdiggørelsen af broen i 1943 har Kalvehave primært omfattet funktioner relateret til færgetrafikken, og kun i mindre omfang et bosætningssted i forbindelse fiskeri og havn, der i begyndelsen af forrige århundrede opstod langs Kalvehave Havnevej. Først efter 1950 har byen udviklet sig markant, og til sin nuværende størrelse, som bosætningssted og sommerhusområde.

Kalvehave 1862 – 99

Kalvehave 1928 - 45

Kalvehave er som nyere bydannelse uden egen Kirke, skole, gadekær, torv og øvrige rodfæstede institutioner og samlingssteder.

Byens ene dagligvarebutik (Brugs) og havnen, er det naturlige midtpunkt og samlingssted, hvor havnen efter broens etablering er udbygget med marina for fritidssejlere.

Det er også på havnen byens samlingshus "Den Gule Stald" findes.

Færgelejet er fortsat i drift med daglig forbindelse til Statens Veterinærinstitut på Lindholm.

Kalvehave er i efterkrigsårene og op til 1970'erne udviklet med størstedelen af det areal byen i dag omfatter, hvor det i væsentligt omfang er de landskabelige, rekreative, og kystnære forhold der har drevet udviklingen til et område for bolig og fritid, i forbindelse med den nærliggende adgang til hovedfærdselsåreerne.

Kalvehave Havnevej i dag

Kalvehave – matrikulering frem til 1960

Kvarterer og byrum i Kalvehave

Kalvehave kan med sin markante udbygning i årene efter 1950 – 60 opdeles i kvarterer der hver især rummer en homogenitet som følge af at de er opstået inden for en kort årrække. De enkelte kvarterer eller områder kan se som selvstændige autonome enheder, også som følge af at de geografisk og funktionelt er i et begrænset samspil og indbyrdes afhængighed. En karakteristik af de enkelte områder kan bidrage til en forståelse af Kalvehaves forskellige elementer, hvordan de indbyrdes er relateret, og hvordan et bevarings-, -og udviklingspotentiale kan forstærkes.

En opdeling af byen i kvarterer, viser i et vist omfang også kronologien i byens udviklingshistorie :

A,B & C. Gårdene og det åbne land. Særligt Ormefrugård og Kalvehavegård har med deres jordbesiddelser haft betydning for udviklingen i Kalvehave i kraft af de udstykninger der er foregået primært disse ejendomme. Der blev i 1970 -80'erne etableret planmæssigt grundlag for byggemodning af det nuværende landbrugsareal der ligger umiddelbart nord for område 10, der på det tidspunkt tilhørte Kalvehavegård. Denne mulighed for udstykninger, der ville have været en naturlig videreudvikling af byområdet, blev ikke udnyttet.

3.01 Havnen er Kalvehaves hjerte, og var frem til broens færdiggørelse i 1943 det vigtigste overfartssted til Møn, der senest har betjent motorfærger i fast rutedrift. Færgelejet et fortsat bevaret, og fungerer med daglig færgedrift til forsøgsstationen Lindholm. Sideløbende med udvikling af færgedriften har havnen været hjemsted for et betydende erhvervsfiskeri, der i dag er stærkt reduceret. I 1970'erne blev havnen udvidet markant med den nuværende marina der i dag udgør havnens primære funktion som base for fritidssejlads.

3.02 Kvarteret omkring Kalvehave Havnevej er udbygget i takt med havnens, og i nogen grad fiskeriets, stigende betydning som den første egentlige udvikling af byen væk fra havnen. Overfartsstedets, og den senere egentlige færgehavn, betydning understregedes med etablering af officielle bygninger til blandt andet told, post, -og telegrafvæsen, kro og færgegård m.v. Iblandt disse fiskeres boliger, som alene udgjorde den egentlig bydannelse frem til begyndelsen af forrige århundrede.

3.03 Jernbanen fra Vordingborg over Langebæk og Viemose, hvor der begge steder var stationer, fungerede fra 1899 til 1959, og var ført helt ud på havnens mole til færgelejet langs kysten mod nord ud til Stege Bugt. Umiddelbart inden havnen lå stationen hvis markante og større bygning fortsat ligger som en af byens centrale og bevaringsværdige bygninger. Umiddelbart nord for stationen på begge side af banelegemet, blev opført en række ens funktionærboliger, hvoraf de fleste fortsat eksisterer, mere eller mindre ombyggede. Banen ved Kalvehave blev opført på ubebygget landbrugsjord, og var derved begyndelsen til en udvikling af byen mod nord langs kysten, der i dag rummer prominente ejendomme særligt i rækken ud mod kysten.

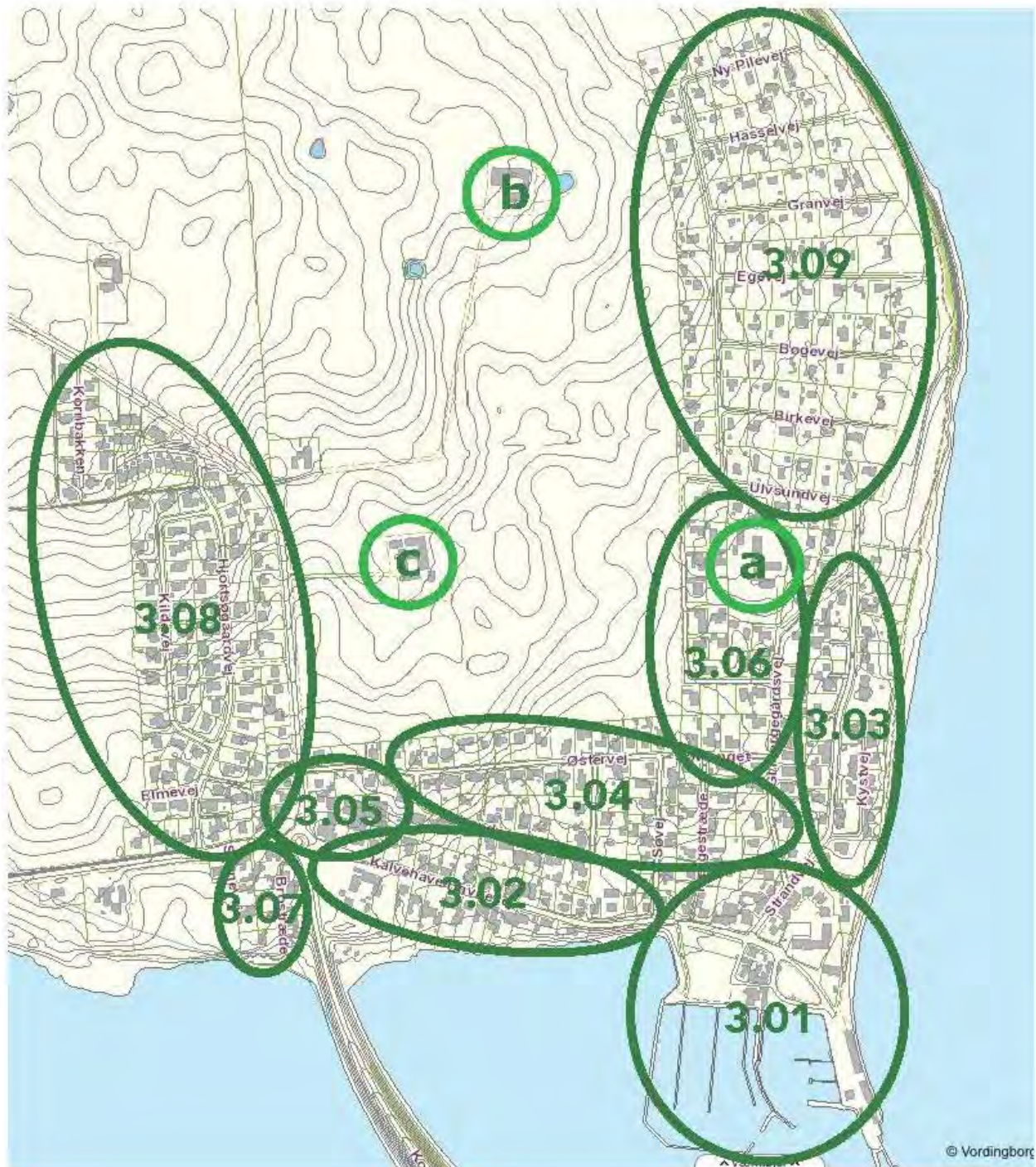
3.04 Villakvarteret bag Kalvehave Havnevej.

Umiddelbart bag havnen mod nord ligger de første sideveje og stræder til Kalvehave Havnevej med primært boliger/villaer fra begyndelsen af forrige århundrede omkring Strandvej og Færgegårdsstræde.

Senere, med udstykninger fra Kalvehavegård, etableredes fra 1950'erne den del af byen beliggende nord for Havnevejen, der forbinder Præstøvej og havnen via Østervej og Søvej, og som

også omfatter Vandværksvej. Kvarteret rummer en del karakteristiske og fine rødstensvillaer fra 50'erne og 60'erne, men er også iblandet sommerhuse, der har været forløber for den senere udbygning med et egentligt sommerhusområde.

En del af området nyder godt af et kuperet terræn der giver udsigt over havn og kyst.

Kvarterer og områdedeling i Kalvehave

3.05 Erhverv ved indgang til byen.

Integreret i den del af villakvarteret (pkt. 10) der ligger nærmest Præstøvej er etableret et antal mindre og mellemstore primært håndværksvirksomheder. Området omfatter også tankstationen der ligger nærmest rundkørslen /krydset Havnevej / Præstøvej / Kostervej (broen).

3.06 Villakvarteret omkring Gl. Færgegårdsvej.

Kvarteret omfatter den nyeste del af det centrale Kalvehave øst for Præstøvej, udbygget primært med parcelhuse fra sidst i 1970'erne, men omfatter også enkelte mere oprindelige sommerhuse. Kvarteret afsluttes mod nord af en tidligere landbrugsejendom Gl. Færgegård der ligger omsluttet af byen.

3.07 Brostræde ved broen har i ly af broen udviklet sig til en selvstændig nærmest lukket enklave, der oprindeligt har udgangspunkt i en mindre anløbsbro for fiskeri ud for Brostræde.

3.08 Villakvarteret vest for Præstøvej.

Fra 1970'ernes begyndelse udbyggedes et særskilt villakvarter bag ved en husrække langs Præstøvej der indeholdt blandet bolig, forretninger og erhverv. Villakvarteret har særskilt adgang fra Ny Vordingborgvej, og fordeler sig på to parallelveje op ad skrænten væk fra kysten der giver udsigt over kyst og hav vest for broen. Bebyggelsen afsluttes på bakketoppen med en mindre rækkehusbebyggelse i to etager.

3.09 Sommerhusområdet langs kysten nord for Strandvej og Gl. Færgegårdsvej er en samlet større udstykning fra omkring 1970, der i en enkelt forbindelse fra Strandvej forbinder hele området med 7 stikveje mod Stege Bugt.

**WORK-SHOP om Kulturarv i Kalvehave ved
Borgermødet april 2016.**

KULTUARVS BORGERMØDET

28.april 2016.

Borgermødet talte 42 fremmødte med det formål at få en dialog om Kalvehaves kulturarv set fra borgerne perspektiv. Mødet skulle sikre en opmærksomhed fra myndighedernes side om de kulturværdier der skal passes på i tilfælde af en nødvendig bygningsmæssig tilpasning af selve byen og omegn.

Borgerne blev præsenteret for begrebet og definitionen af Kulturarv som værende en fælles erindring af kulturelle elementer fra fortiden. Således skelnes der i Kulturarv imellem materielle monumenter og immaterielle skikke. Kalvehaves vigtigste kulturhistoriske træk blev herefter præsenteret i et oplæg fra Langebæk lokalhistoriske arkiv. Den historiske bygningsmasse blev defineret og kvarter karakteristisk beskrevet af Kommunens Plan afdeling. Herefter skulle borgerne arbejde i workshops og komme med bud på værdifulde byrum, gode historier og kulturelle samlingssteder.

Der blev peget på Viemose Egnshus, Købmanden og Havnen som steder hvor man mødes og får en uformel snak om hvad der sker i byen. De grønne områder og skoven blev vurderet som en herlighedsværdi til gavn for alle, men også som et trækplaster for tilflyttere og turister.

Det menes at være en særlig kvalitet for Kalvehave, at uanset hvor du bor i byen, har du ikke længere end 2 minutter til vand og natur.

Det store sommerhusområde fungerer som et selvstændigt lille samfund i det lokale bysamfund.

Borgermødet danner sammen med Kulturarvsscreeningen et udgangspunkt for kvalitativ skrumpning.

TEMA WORKSHOP s på Borgermødet

Bevaringsværdige byrum i Kalvehave

- Er der særlige byrum i Kalvehave
- Hvilke særlige bygninger har Kalvehave
- Hvilke bygninger og byrum skal der passes på

Bykernen og Havnen

- Hvilke aktiviteter har bykernen og havnen
- Hvilken kultur har bykernen og havnen
- Hvad skal bevares

Kulturrum og Fællesskaber

- Hvilke formelle og uformelle mødesteder har Kalvehave
- Hvor foregår byens samtaler
- Hvor er der en særlig stemning

Grønne områder, Kyst og Landskaber i Kalvehave

- Hvilke grønne områder findes der i Kalvehave
- Hvordan bruges de grønne områder/Bruges ikke
- Hvilke grønne områder, kyst og landskaber skal der passes på og i forhold til hvad

Din historie

- Har du en personlig historie til Kalvehave Kulturarv
- Kender du til gamle skæve historier om Havnen, Broen og Banen
- Er der noget der SKAL fortælles om Kalvehave

Regulering og skrumpning

- Hvor kan færre bygninger give nye kvaliteter til byen, f.eks. i form af bedre udsigt, et grønt område eller lignende

Se hele Borgermødet via nedenstående link:

<https://www.youtube.com/watch?v=SDXZApInWyc>

Billede fra Kulturarvs Borgermødet april 2016

